

По різні боки барикади

Мішель Онфре

Діоген не любив Платона, та автор «Держави», який розпочинав кар'єру боротьбою на арені (насправді так ніколи й не відмовившись від свого впоодобання), відповідав йому тим самим. Між ними панувала неприязнь, що протривала ціле життя. Природно, вони займали два ідеологічні, метафізичні, філософські полюси. Людина-Пес любить життя, радість, реальне, сміх, свободу, незалежність, індивіда; людина ідей прихильна якраз до протилежного: смерть (зверніть увагу на танатофілію «Федона»!), аскетизм, потойбічні світи, служіння, розчинення суб'єктивностей у спільноті. Діоген і Платон століттями втілюють два способи ставлення до влади, її осмислення та використання. Резюмують їхні концепції два анекдоти. Добре відома історія, що ввійшла до філософської класичної іконографії, зображає Діогена, який гріється на сонечку в Кранії, на порослому кипарисами коринфському схилі, та Александра, наділеного абсолютною владою володаря. Александр звертається до Діогена й запитує його, чи не має він якогось бажання. Діогенова відповідь: «Не заступай мені сонця», – в перекладі, зробленому не для мрамору прийдешніх поколінь, звучить: «Відчепися, на мене падає твоя тінь...». Адже Діоген насміхається з фальшивої влади Державця над людьми: опереткова байкарська влада, дитяча забавка! Командувати, домагатися послуху, напускаючи страху, панувати силою, накидати своє могуття примусом? Ось воно – щастя раба, та й більш нічого... Пан, тільки пан знає, де справжня влада. Керування імперією? Де там... Вартою уваги є лишень набагато більша імперія над собою, така, що, між іншим, вимагає самовідданішої роботи. Ось чому чуємо славнозвісні слова філософа, що послають імператора під три чорти...

Інша оповідь – не менш емблематична – про Платона при дворі Діонісія Сиракузького. Чим займається на Сицилії цей V.I.P. чистих Ідей? Він продає славетний концепт Філософа-Царя, або Царя-Філософа. Двома словами: законним при владі є тільки той індивід, якого навчили мудрости філософи, якщо ж не так, то цар мусить увійти у храм філософії. Стежте за моєю думкою... Діонісій і Платон дискутують про владу; Платон стає на захист брехні в політиці в ім'я публічного Блага, а не блага Тирана. Діонісій не надто прихильно сприймає цю новину й ображає Платона, а той і собі не промовчав. Сиракузець спочатку хоче стратити атенянина, а відтак вирішує продати його в рабство. Анікерид Кіренський викупує Платона й відпускає на свободу... Мораль: цар, який філософує? Неможливо. Якщо він і справді займається філософією, то знає, що урядування бруднить руки і душу, отож відмовляється або йде у відставку. Філософ, який бере до рук віжки влади й насолоджується

Michel Onfray. «De part et d'autre de la baricade». *Magazine littéraire*, 2004, листопад, с. 32–36. Переклад із французької Андрій Рєпа.

тягарем відповідальності, діє як прагматик, приклеєний до компромісу з реальним, із повсякденним, йде на нечесні оборудки. Платонівська концептуальна збірка – це суперечність у термінах: філософ уникає влади над іншими; людина влади вироджується в антипода філософії.

Третій анекдот зводить на одній сцені двох протагоністів. Платон каже Діогенові: «Якби ти служив Діонісію, не мусив би мити овочі». Відповідь

Оноре Домье. Александр і Діоген (1842)

Пса: «А якби ти вмів мити собі овочі, не мусив би служити Діонісію». Хай ти житимеш невибагливо, просто, суворо, але матимеш свободу не каячучи милостиню без потреби; хай у тебе будуть розкоші, статки, але платитимеш за них плазуванням придворного низькопоклонника. Давня версія вовка і собаки, яку Ляфонтен запозичив в Езопа та Федра...

Постачальники концептів

Ця альтернатива прокреслює історію філософії. Лінія поділу не стирається й розмежує тих, хто – зблизька чи здалеку – пропонує свої послуги можновладцям на місці або ж чекає своєї черги. Спискові Платонових друзів немає кінця-краю: безпосередні політичні діячі (стоїк Цицерон), поставники концептів влади на місці (Августин і безліч отців Церкви, сила-силенна схоластів середньовіччя), таємні й скромні члени персоналу дієвої дипломатії (Мак'явелі / Содеріні, Монтень / Генрих Наварський, Ляйбніц / майнцський курфюрст), радники освіченого деспота (Вольтер / Фридрих II, Дидро / Єкатеріна II), наставники можновладців (Декарт / Христина Шведська, Фенелон / дофін), колаборант завойовників (Гегель / Наполеон), відкритий спільник диктатора (Гайдегер, власник партійного квитка нацистів від 1933 до 1944 року; Карл Шміт, юридичний радник НСДАП), інформатори тирана (Александр Кожев, якого субсидує

КГБ), попутники тоталітарних режимів (Сартр–Бовуар і ССРСР, Китай Мао, Куба Кастро, країни Сходу...), ті, кого можна назвати «корисними ідіотами» (Альтюсер і комуністична партія) тощо. Так ніколи не завершимо. Сьогодні знову розвелось стільки мислителів, які заграють із поліційною політикою, що й не можна розібрати, що їх відрізняє від не-філософа, навіть антифілософа...

По другий бік барикад перебувають альтернативні філософи, досвідчені мислителі, яких професійні політики не можуть терпіти, – адже одна з

їхніх утіх полягає в тому, щоби змусити з'їсти свій філософський капелюх цих простачків, які прийшли запропонувати їм свою сіру матерію. Режис Дебре чудово розповів про все це в книжці «Хай славляться наші панове!» – заки прийняв запрошення від Жака Ширака. Можливо, слід дописати цю прекрасну книжку... Хто ж ці лібертарії-вільнолюбці? Ці альтернативники? Сини, онуки й інші послідовники Діогена? Будь-який філософ,

свідомий того, що державна й інституційна влада – брехлива, руйнівна, кровожерлива й пожадлива, а сам він – активний і актуальний або прихований опозиціонер. Як трагік він не тішить себе ілюзіями й не вигадує добро в одному таборі, а зло в іншому; як лідер він не забуває, що так само буде знавіснілий, як і ті, хто вже тут порядкує, й борється без сподівання їх заступити.

Його політичний вплив перебуває поза поліційною політикою: у творенні себе як суверенної сингулярності, яка спроможна діяти в громаді, в суспільстві, щоби продукувати ефекти в безпосередньому контакті з реальним, на вулиці, на площі, в індивідуалістській чи договірній логіці, в повсякденні. Він вірить, що політика – це справа радше не урядових палаців, а логіка мереж та інтерсуб'єктивних стосунків. Влада не там, де вона себе зрить, показує чи приховує, вона – всюди. Отже, скрізь треба чинити опір, як це робив Діоген: ось він, вільнолюбний, лібертарний дух.

Тож хто, після Діогена, перебуває по цей бік барикади? Разом із ним – сократики. Справді, вони вважають, що найбільше благо – опанувати себе, звичайно, правити імперією, але імперією своїх пристрастей, свого життя, свого повсякдення. Поки стоїки вплутуються в життя імперського полісу, епікурейці беруться до розбудови дивовижних екзистенцій і надзвичайних стосунків. Як-от кампанійське епікурейство і римський сад на неаполітанській ділянці у Філодема з Гадари два століття після першого саду в Атенях. Влада над собою, творення філософських життів, спільнот друзів: ці наміри розвертаються подалі від компромісів із Пізоном, Цезарем та іншими фантомами Александра... Епікурейське життя триває шість століть: від Епікура до Діогена з Еноандив Анатолії III століття християнської ери. Подалі від міражів двору витворюються дива індивідуальних перетворень. Християнство стає офіційним у часи Константина, який легалізує полювання на все, що протистоїть його секти: переслідування, екзекуції, заслання, руйнування споруд, спалення бібліотек, заборона вчень. Гидкий час для філософів, особливо для учнів Епікура. Протягом цього часу отці Церкви зміцнюють центральну владу за допомогою войовничих тез і аргументів. Парадоксально, але опір християнству є... християнським. Супроти змішання духовного й ефемерного християни-інакодумці пропонують інший спосіб посилатися на Христа. Монастирська та анахоретська чернеча братія насправді пропонує по-своєму продовжувати епікурейську практику: споруджування

Оноре Домье. Тиран Діонісій (1842)

свого я, розбудова суб'єктивності в кожній деталі свого життя, секунда за секундою, практика духовних вправ, терапевтичне застосування читання та медитації, зв'язок між своїм життям і думками в найповнішій зневазі до чинної влади. Чернець-пустельник та чернець із мікроспільноти прагнуть панувати над душею й тілом, досягнути контакту з першим, підступаючи до нього через друге, і vice versa. Від практики Епікура в його атенському Саду до практики Антонія, винахідника західного чернецтва в 305 році у своєму монастирі на березі річки Ніл, не бачимо великої

різниці: екзистенційна стриманість і суворість, розумове та фізичне напруження, здійснена у спільноті дружба, незмінність духовного начала, надмірне медитування, онтологічна забудова, більша наявність усього того, що об'єднує, аніж розділяє. Всі бажають ненамарного життя, істинного спасіння, гармонії з собою, іншими та космосом. Усього – без жодної турботи про тимчасову владу. Це ідеальне товариство, лібертарна спільнота рівних, союз егоїстів (Штирнерів вислів...) утворює течію, якої, попри тисячолітнє існування, не по-

Епіфаній, а також Вілем Корнелітц із Антверпена, Бентивенга з Губіо, Вальтер із Голандії, Ян із Брна, Елігіус Прюстинк, а скільки інших гностиків чи Братів і Сестер Вільного Духу створюють своєрідні спільноти у краях, де мешкають. Їх не цікавить політична влада: якусь вартість має лише влада над собою.

Починаючи від II століття нашої ери аж до XVII ця незнана, забута, непомічена, прихована течія зі своїми пантеїстичними та вільнодумними ідеями протистоїть місцевим властям, але не чинить спротиву владикам

Нікоlaus Кнупфер. Платон і Діоген, який збиткується з Платоновим означенням людини (середина XVII століття, Кунстгале, Гамбург)

мічала офіційна історіографія: гностицизм. Від розпусних гностичних спільнот ідців сперми, менструальної крові, ембріонів до голандських лібертенських монастирів бегінок часів середньовіччя – це ніщо інше, як монастирське братство, в якому тіло аж ніяк не заперечують, нехтують, забувають, а навпаки, застосовують, щоби дістатися до сакрального: Бог є в усьому? Повсюдно? Усе є жадане з Його боку? Необхідність єдино відкриває його волю? Тож витрачаймо бажання, вивільнімо наші хотіння, майструймо задоволення і тим самим здійснимо намір Божий! Ці розпусні гностичні спільноти становлять зворотний бік медалі Бенедикта, Пахомія, Макарія та інших: один шлях – у розтраті, другий – в аскезі, і все заради одного проекту індивідуального, незалежного від будь-якої соціальної турботи, спасіння. Ці «асоціальні елементи» Симон Маг, Василід, Валентин, Карпократ,

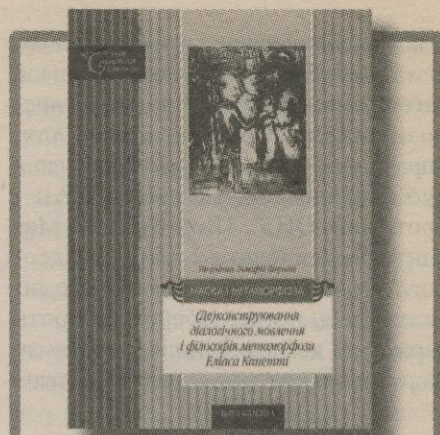
часу. Від Єгипту до Європи, минаючи Боснію (географія цього зв'язку), царює свобода, закони зовнішнього світу не варті шеляга. Важливі лише закони за обопільною згодою, що панують серед членів цих ігрових, радісних, гедоністичних спільнот. Зайве й сумніватися, що кожна влада їх не терпить, переслідує, цькує, викорінює, коли має змогу. Чи треба дивуватися, що всі ці течії сходяться в одному місці: в Телемі, абатстві Рабле, де категоричний імператив заперечує будь-який категоричний імператив: роби, що заманеться!

Телемське абатство надає матрицю для вільнодумного мислення в його комунотарній версії, коли в те саме століття, у ті ж роки «Роздуми про добровільне рабство» з-під пера Ля Боесі пропонує рецепт, як же очиститися від влади. Телемське абатство? Християнське антиабатство за суттю, за змістом, але копія відповідає формі:

красива споруда, з монастирем, статуями, садами, фонтаном тощо. Але там, де християнина посаджено в темницю, примушено, підкорено розпорядкові, відокремлено від іншої статі, віддано обітницю бідності, цноти й послуху, коли він носить чернечу одіж, кориться законам, статутам і примусовим правилам, у Телемі він живе у відкритому, спільному місці, без годинника, за домовленістю, добровільно, може бути одруженим, заможним, вбраним у шовк і парчу, знає лише одне правило: свою добру волю... Своєю чергою, Монтенів друг Ля Боесі аналізує владу як генеалогію, котрої ніхто так і не спростував протягом чотирьох століть: він удавано дивується, як це влада існує разом із тиранами, брехунами, експлуататорами, але дає рецепт, як із нею покінчити: влада існує лишень із погодження тих, над ким її чинять. Досить більше не слугувати, щоби бути вільним... Лібертарний урок – будьте рішучими більше не прислужувати, і ось ви вільні – пасує однаково індивідові й групі, класу, суспільству, що бажає повернути собі свободу. Анархістську думку часто надихають ці два результати: подвоєна телемська спільнота й запрошення більше не прислужувати індивідуально. Знову віднаходимо розділення між монастирським і відлюдницьким чернецтвом. З одного боку, суспільство без класів, без експлуатації, без убогства, без відчуження, без авторитарної влади; з другого – силою свого Я можлива реапропріяція Єдиного та його потенційностей. Хай це буде пара Бакунін / Штирнер: кнуто-германська імперія та Єдиний і його власність. Реалізація примиреного суспільства й / або утворення суверенної суб'єктивності – ось два лібертарні висновки, коли перший дозволяє другий, а навпаки – ні...

Хранителі храму та молода гвардія

А сьогодні? Як там справи з лібертарною традицією? Вона ще існує, деколи скам'яніла, серед хранителів анархістського храму, які мислять суспільство після Авшвіцу, Хіросіми, Колими, В'єтнаму, падіння Берлінського муру, Руанди – отже, нашого теперішнього часу... – як суспільство, сучасне аналізує Прудона, Себастьяна Фора чи Жана Граву! Не дуже діалектичні, закліякі як володарі катехізису, ці старі служакі анархізму полишають щораз більше місця (зверніть увагу на тон, із яким пише «Monde libertaire» сьогодні) молодій гвардії, що зацікавлена в активній лібертарній думці щодо світу, підкореного віртуальному, планетарному, екологічному лихові, архіпелагічним битвам, глобалізації, ультралібералізму, американському колоніалізму тощо. Звідси й читання філософів, котрі, власне кажучи, не є анархістами, однак дозволяють активувати лібертарне мислення: я маю на гадці Жиль Дельоза, Мішеля Фуко, П'єра Бурдьє або, як сьогодні, з-поміж інших Тоні Негрі, Ноама Чомскі, Рауля Ванейгема. Жиль Дельоз? Філософномадизму, машин бажання, влади контролю, мікрофашизмів і мікроспротивів, але також боротьби

Маска і деконструкція (Де)конструювання діалогічного мовлення і філософії метаморфози Еліаса Канетті

Львів: ВНТЛ-Класика, 2006

Збірка, яку в рамках проекту «Студії австрійської літератури» упорядкував Тимофій Гаврилів, подає низку фахових різноспрямованих розвідок із творчості й біографії австрійського письменника Еліаса Канетті.

Статті збірки визначають співвідношення, вписаність чи опозиційність Канетті як автора до тексту (контексту) – літературного, культурного чи політичного: вплив образів зображального мистецтва на процес створення літературного тексту подано в статті Курта Барча (назва збірки є перифразом назви офорта австрійського художника Альфреда Гдрлічки «Маса і метаморфоза»), зв'язок процесу читання із створенням тексту простежує від дитинства до свідомого віку Канетті Венделін Шмідт-Денглер у розвідці «Канетті як читач»; загальну рису модерного текстового дискурсу: антропоморфізацію тваринного та bestialізацію гуманістичного начала в романах Канетті розтлумачено в статті австрійської дослідниці Констанце Флідль. Структуротворчу функцію опозиції Хаосу/Ладу в романах Канетті розкриває львівська дослідниця Світлана Маценка; цікавий ракурс явища розщеплення суб'єкта художнього опису в модерному тексті пропонує Тимофій Гаврилів у статті «Я» і його моторошний партнер», підвалини модерної художньої прози (на паралелях між Канетті й Джойсом) виявляє Тетяна Пічугіна. Досі нерозв'язане питання авторової вписаності в якусь із європейських літератур є темою розвідки Венцеслава Константінова – письменника й перекладача Канетті болгарською, суміжну тематику – топоси батьківщини в романах Канетті розглядає болгарська професорка Пенка Ангелова, а завершує збірку історично-біографічна розвідка Веселіни Антонової «Комерційна діяльність родини Канетті в Русе».

Віртуозний текстовий і біографічний аналіз, базований на широкому фактажі, вдало поєднаний із культурологічними та психологічними спостереженнями, часто пропонує неординарний погляд на тексти Канетті, погляд, що межує з науковим відкриттям та корелює із цитованим визначенням модерну в Германа Бара: «єдиним, що відрізняє модерн від минулого, є усвідомлення постійного становлення всіх речей, їхньої взаємозалежності у нескінченному ланцюзі становлення».

Ольга Карпенко

сексуальних меншин і в'язнів, «індійців» Палестини, першої війни в Перській затоці. Мішель Фуко? Філософ диспозитивів ув'язнення, божевілья, управління, біовлади, конструювання суб'єктивностей, активіст FNAR і противник QHS*. П'єр Бурдьє? Мислитель виробництва панівної ідеології, необхідності колективного інтелектуала, потребу боротьби проти державної ксенофобії, лібералізму як форми консервативної революції, лівих

серед правих, убогости медій, побудови європейського соціального руху. Ці ідеї підхопив, розвинув і доповнив Тоні Негрі працею про Імперію та глобалізацію, актуальність спротиву завдяки множинності, значущість комуністичного проекту; Ноам Чомські міркуваннями про генеалогію тероризму через насильство ультраліберальної Америки та наслідки для міжнародної геополітики; Рауль Ванейгем пропозицією екології, вирваної з пазу-

рів капіталізму, молекулярних альтернативних спротивів і непорушної вірності діалектичному ситуаціонізму.

Тож не вмерла фігура Діогена! Як і фігура Платона... Та сама барикада розділяє світ сучасних філософів: одні володіють орденом Почесного

* FNAR – Front Homosexuel d'Action Révolutionnaire; QHS – quartier de haute sécurité (тюрми «особливого призначення»).
Прим. перекладача.

легіону, звісно, у фізичному плані, але їхня творчість також його заслужила (Андре Конт-Спонвіль, Люк Фері, Ален Фінкелькрот, Паскаль Брюкнер, Едгар Морен), другі його не мають: є тут упереміш Андре Горц, Жак Буверес, Ален Бадью, Жак Деріда, Анні Лебрен, Бернар Стиглер та інші, котрі не є лібертаріями *stricto sensu* й дозволяють тут і тепер продовжувати спротив, вірний лібертарному духові. Хто каже, що філософія погано чувається? □

Платон, наш любий Платон!

Ален Бадью

Резонно думати, що філософія завше розгортає свій виклад поміж двох імперативів – негативного та позитивного, приписуючи одному вади, що руйнують сутнісну думку, а другому – зусилля, ба навіть аскезу, що цю думку уможлиблює. Філософія, різнопрофільна робітниця, майструє також рамки, квадратуру картини, на якій породжуватиме сенс світу.

Платон розпочинає все з операції кадрування. У негативному плані ви мусите заборонити собі будь-яку комерцію з поемою, зокрема поемою описовою та ліричною, дозволяючи лишень патріотичні та воєнні ритми. Поетів треба вигнати з ідеального полісу. У позитивному плані ви мусите віддати себе на десяток років студіювання найглибшої та найскладнішої математики, якою була тогочасна геометрія в просторі, що якраз і винайшла його методи. Хай ніхто не ввійде в сей град, коли не геометр.

Коли поглянути з нашої інтелектуальної ситуації, ці імперативи нещадні й незрозумілі. Принаймні з місця, де «платонік» назагал не є улестивим епітетом ані для Гайдегера, ні для Попера, ні для Сартра, ні для Дельоза, навіть не для непохитних марксистів великої епохи і тим більш не для логіків – ані віденців, ані янкі. «Платонік» – це мало не образа, скажімо для Ніцше, який доводив, що нашій епосі суджено «вичуняти від хвороби Платона».

Побіжно зазначимо, що коли ліки (філософські) трапляються ще гірші за хворість, епоха наша, щоби видужати від хвороби Платона, проковтнула так багато релятивістського сиропу, непевно скептичного, полегшено-спіритуалістичного й прісно-моралістичного, від якого тепер непримітно конає в ліжечку свого гадано демократичного комфорту.

Хто воліє покінчити з Платоном, віддає себе на спекулятивну евтаназію.

Та чому я назвав Платонові імперативи «нещадними й незрозумілими»?

Немилосердно скасовувати цей напружений ужиток мови, зачароване винаходження слова, щільне обстеження безконечної сили проговорювання, яку поезія – і тільки вона – може зосередити.

Alain Badiou. «Platon, notre cher Platon!». *Le Magazine littéraire*, 2005, №447, листопад, с. 32–34. Переклав із французької Андрій Репа.

Немилосердно примушувати нас пропустувати на сторінці з математичними виразами за примусовими вигинами чорних шифрованих позначок, що ведуть до доказів, зв'язок котрих із емпіричним світом є настільки тонким, що простолюдна мудрість убачає в них лише марні тортури, призначені для аристократії напівбожевільних, що «гнуть спину над математикою». Горбун – то платонік?

Поет, який хотів прогнати поетів

Так само незрозуміло, чому стиліст Платон, людина великих поем у прозі, себто мітів, у яких розповідає про долю душ на краю ріки забуття або чорних із білим коней дії, з такою рідкісною жорстокістю накидається на поетичне наслідування аж так, що проголошує (наприкінці «Держави»), мовляв, зі всіх політичних заходів, які він обстоює, найістотнішим є спрощення поетів. І незбагнено також, чому той, від кого маємо лишень театральні діалоги, від завершення яких він часто утримується й, на відміну від Декарта, Спінози чи Канта, ніколи нічого не викладає в аксіоматичній або формально доказовій формі, ось так пририває долю філософського шляху саме на виході з величезного математичного передпокою.

Безсумнівно, найперше слід би збагнути, наскільки пов'язані обидва імперативи платонівського кадрування, позаяк одне й друге стосується платонівського означення філософії.

Філософія – це передовсім переривання авторитарного режиму Істинного, що не поступається полегкостям релятивізму чи скептицизму. Маємо авторитарний режим, коли істина вислову залежить не від аргумента, що її обстоює, а від позиції промовця, хай це буде Бог, цар, священник, професор чи пророк. Маємо релятивістську чи скептичну полегкість, коли критика автори-

тарного режиму істинного призводить до знищення абсолютності й універсальності істин. У платонівському розумінні філософія виставляє сказане для публічного судження, передбачає спільно розділені логічні правила, діалог із першим зустрічним. Так вона усуває авторитарність промовця на користь внутрішньої цінності мовленого. Однак, за логікою симетрії, вона тримається не тільки абсолютності істинного, але й того, що людська думка – зовсім не обмежена, конечна, відносна або віддана гризоті сумнівів – в усьому залежна від цього абсолюту, котрий може та повинна зустріти.

Проте поезія, хоч би якою щедрою була її краса, є безумовно авторитарною формою декларації. Вона покликається на себе одну, суперечить аргументові,

Вільям Блейк. Платонів дух (із ілюстрацій до Мілтона, 1816)

проголошує те, що у формі чуттєвого виказує себе без спільного розділення, власне, самого виказування. Вона зупинилася на порозі Абсолюту, проте дуже часто уявляє себе самопроголошеною його сторожкою. Математика, навпаки, стримує думку експліцитними правилами, а не самобутнім генієм мови, пропонує всім розділити умовивід, ніколи не відмовить прикінцевій ясності, хоч би якою складною була конструкція, інформує Істинне, не поступаючися жодному сумніву чи екзистенційному трепетові пе-

ред обличчям усього, жорстоку необхідність чого вона викриває.

Також маємо наголосити, всупереч розповсюдженим балачкам, що саме математика є демократичною, а поезія – можновладною або царською.

Звідси можна збагнути, що сьогодні треба бути платоніком. Адже демократія опінії, яку нам так розхвалюють, це вилучення істинного і царат абсолютно пустопорожнього образу, котрим є індивід, що надумав, ніби є тим більше поетом свого існування, коли лишень займає тепленьке місце в ринкових імітаціях. Справжньою ж демократією, як її розглядав Платон, є рівність перед Ідеєю та відмова від імітаційних «комунікацій». І, зокрема, сьогодні, як і тоді, коли поліс провалювався у нищість, ідеться про рівність перед політичною Ідеєю, яку знову треба винайти супроти її розкладання в ігрищах інтересів.

Не буде вороття до поеми демократичним шляхом, коли не підкоримо її – як чисту Ідею – сухій силі математики. Таким, зрештою, був проект Мальярме і всього, що в сучасній поезії по-справжньому було варте уваги. Поезія, як скажуть, платонівська, як-от поезія, що проголошує разом із Песоа, що «біном Ньютона так само прекрасний, як і Венера Мілоська». І поезія демократична: вона пориває із софістичною ідеєю вільного висловлення індивідів і обіцяє спільно розділений тяжкий труд приступання до реального. «Реального», що носить потрійне й нетлінне ім'я: Істина, Краса, Добро.

Це правда, що у нас більше немає ніякої репрезентації цього посутного демократизму Ідеї. Вже Песоа після того, як заново ствердив платонівську рівнозначність Краси та Істини,

додав, буцім оцієї еквівалентності (Біном Ньютона = Венера Мілоська) «ніхто не завважає». То що ж! Платон універсально нарік зусилля, потрібне для того, щоб його угледіли. Звідси й впливає, що його школа світу є цікавішою. Незмірно цікавішою.

Наш Платон, наш любий Платон! Утверджуємо всіма наявними засобами вкупі з ним істинну Ідею, Принцип, супроти фантому цієї свободи, що нас пригнічує, свободи залежати від безмістовних об'єктів і дріб'язкових забаганок. □